

Det tyske arbejdsmarked vs. det danske arbejdsmarked

Det danske arbejdsmarked er sundere end det tyske

Arbejdsmarkedsreformer og produktivitetsanbefalinger har fyldt meget de senere år, og rundt om hjørnet venter en reform af beskæftigelsesområdet. I Tyskland er arbejdsløsheden aktuelt blandt de laveste i EU. Det tyske arbejdsmarked og de Tyske Hartz-reformer er dog ikke en god inspirationskilde for den kommende beskæftigelsesreform. På trods af at Tyskland er gået hele vejen med 1-årig dagpengeperiode, lavere ledighedsydelse mm. har Tyskland ikke formået at skabe et sundere arbejdsmarked end Danmark – f.eks. er markant flere af de tyske arbejdsløse langtidsledige, ligesom den strukturelle ledighed er højere i Tyskland end i Danmark.

af chefanalytiker **Erik Bjørsted**
& kommunikationsmedarbejder **Sarah Steinitz**

24. april il 2014

Analysens hovedkonklusioner

- De tyske Hartz-reformer fra 2003-05, der bl.a. handlede om forkortede dagpengeperioder, reducerede ledighedsydelse og udvidet muligheder for lavlønsjob, har ikke skabt et arbejdsmarked som er sundere end det danske arbejdsmarked.
- Selv om den tyske ledighed aktuelt er lavere end den danske og beskæftigelsesfrekvensen højere, peger flere forhold i retning af, at det danske arbejdsmarked grundlæggende er sundere end det tyske.
- Danmark klarer sig bedre end Tyskland på eksempelvis langtidsledighed, strukturel arbejdsløshed og arbejdsmarkedets fleksibilitet.
- Den høje tyske beskæftigelsesfrekvens skyldes især, at der er kommet en større andel af ansatte der arbejder på deltid.

Kontakt

Chefanalytiker

Erik Bjørsted

Tlf. 33 55 77 15

Mobil 27 68 79 50

eb@ae.dk

Kommunikationschef

Mikkel Harboe

Tlf. 33 55 77 28

Mobil 28 36 87 50

mh@ae.dk

Tysklands Hartz-reformer er ikke en god inspirationskilde for nye reformer

Det danske arbejdsmarked lever i høj grad i en reformtid. Reformen af efterløn, folkepension, førtidspension, dagpenge, kontanthjælp, folkeskoler og erhvervsskoler er bare nogle af de store ændringer, der har fyldt den politiske dagsorden de senere år. Der er nu annonceret en reform af beskæftigelses-systemet.

I den sammenhæng er der nogle, der har kigget til Tyskland. På overfladen ser det tyske arbejdsmarked da også mere velfungerende ud end det danske. Arbejdsløsheden i Tyskland er således lavere end i Danmark - også for de unge. Samtidig er en større andel af de 15-64 årige kommet i arbejde gennem de senere år.

Oftest får de tyske Hartz-reformer æren. Reformen satte fokus på aktiv arbejdsmarkedspolitik, dagpengeperioden blev forkortet, ledighedsydelse blev reduceret - især for langtidsledige, reglerne for midlertidigt ansatte blev lempet betydeligt og der blev indført såkaldte "minijobs", som er lavtlønnede job, der til gengæld er fritaget for skattebetaling. I bilag 1 er der en gennemgang af de tyske Hartz-reformer.

Der er dog flere forhold, der peger i retning af, at det danske arbejdsmarked faktisk fungerer bedre end det tyske.

Den strukturelle ledighed, som beskriver arbejdsløsheden i en normal-konjunktur-situation, er højere i Tyskland end den er i Danmark. Samtidig er 45 pct. af de arbejdsløse i Tyskland langtidsledige, mens det i Danmark kun er 28 pct. Og sidst - hvis man ser på fleksibiliteten på det danske arbejdsmarked - viser tallene, at Danmark grundlæggende har et mere dynamisk og fleksibelt arbejdsmarked end Tyskland.

Når arbejdsmarkedstallene i Tyskland på overfladen ser bedre ud end de danske, skyldes det især, at Tyskland ikke har haft en boligprisboble, som Danmark har kæmpet med.

På overfladen klarer Tyskland sig lige nu bedre end Danmark

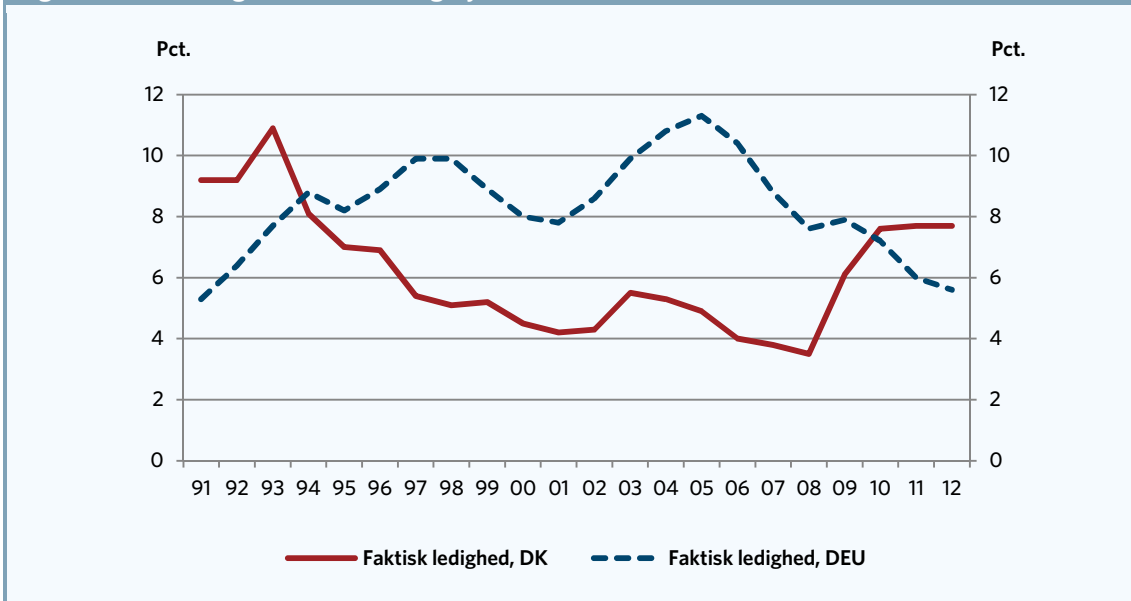
Tyskland var i mange år "Europas syge mand" på en række forskellige, økonomiske nøgletal. Hvad angår arbejdsløsheden, lå den tyske arbejdsløshed markant over den danske op gennem 90'erne og 00'erne. I 2005 toppede den tyske ledighed på 11,3 pct., hvorefter den er faldet støt. Lige før krisens udbrud i 2008 udgjorde den tyske ledighed ca. 7,6 pct., mens den danske ledighed udgjorde 3,5 pct.

Indtil før krisen havde Danmark altså en markant lavere ledighed end Tyskland.

Siden krisen er billedet imidlertid vendt på hovedet. Arbejdsløsheden i Tyskland er i dag lavere end i Danmark: 5,6 pct. i Tyskland mod 7,7 pct. i Danmark. Det fremgår af figur 1.

I Tyskland steg arbejdsløsheden kun kortvarigt fra 2008 til 2009, hvorefter den faldt igen, mens arbejdsløsheden herhjemme voksede kraftigt frem til 2010, hvorefter den har været næsten uændret.

Figur 1. Faktisk ledighed i Danmark og Tyskland

Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014.
 Kilde: AE på baggrund Eurostat

Også målt på ungdomsledigheden ligger den tyske ledighed i dag lavere end den danske. Der er således procentvist færre tyske unge, der er arbejdsløse, end danske unge – og det gælder både for de 15-24-årige og de 25-29-årige.

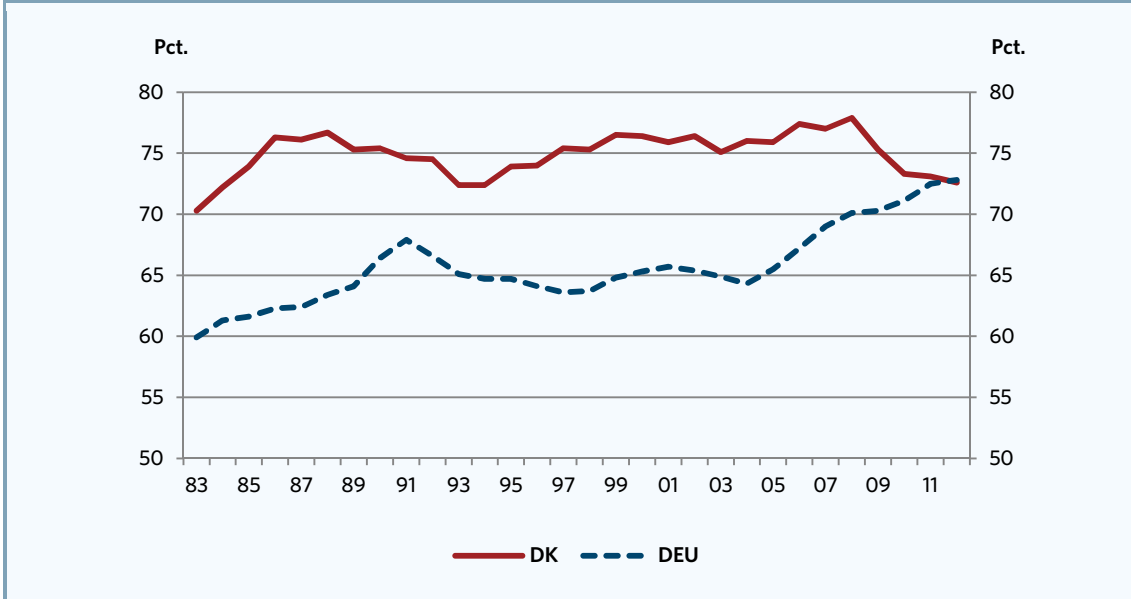
At Tyskland i øjeblikket oplever lavere arbejdsløshed end Danmark må ses i lyset af, at Tyskland stort set har været upåvirket af krisen – bl.a. fordi Tyskland i modsætning til Danmark ikke har haft en boble på boligmarkedet.

Andre arbejdsmarkedsindikatorer viser et tilsvarende billede – nemlig, at Danmark op gennem 90’erne 00’erne og frem til krisen klarede sig bedre end Tyskland, men at Tyskland er kommet bedre gennem krisen end Danmark.

Ser man på beskæftigelsesfrekvensen, som er antallet af beskæftigede som andel af personer i den arbejdsdygtige alder mellem 15 og 64 år, er beskæftigelsesfrekvensen i Danmark og Tyskland i dag nogenlunde den samme. Det fremgår af figur 2.

Historisk har beskæftigelsesfrekvensen herhjemme været højere end i Tyskland, men bl.a. fordi krisen har ramt Danmark hårdere end Tyskland, er Tyskland kommet op på siden af Danmark, hvor beskæftigelsesfrekvensen siden krisens udbrud er faldet markant.

Figur 2. Beskæftigelsesfrekvensen i DK og Tyskland

Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

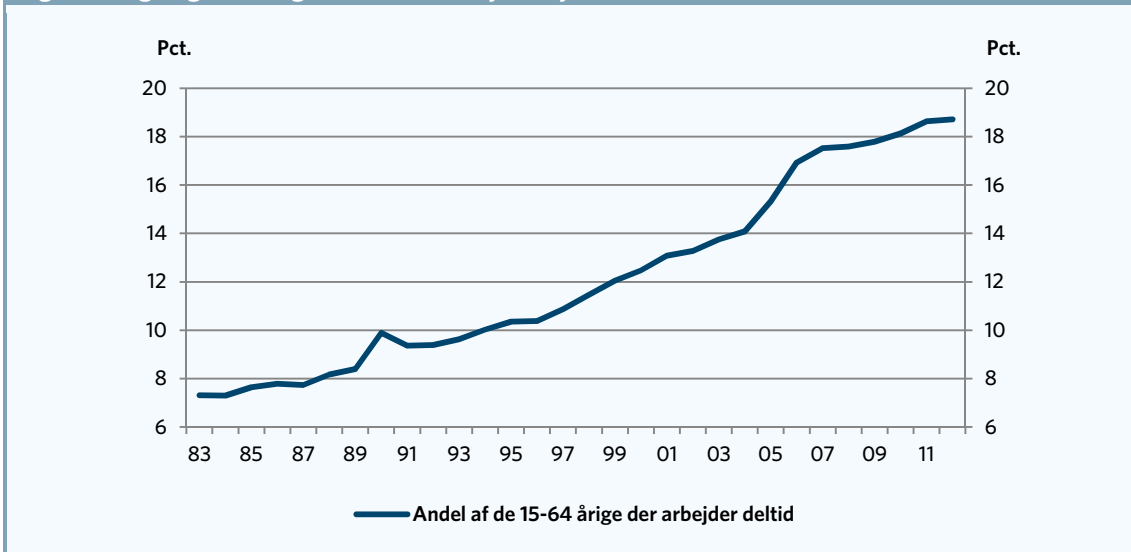
Bag om den tyske beskæftigelse

Dykker man lidt ned i tallene for beskæftigelsesfrekvensen, viser det sig, at den markante stigning i antallet af beskæftigede i arbejdsstyrken efter Hartz-reformerne i høj grad skyldes en stigning i deltidsarbejde.

I 2002 - året før den første Hartz-reform - var godt 13 pct. af de 15-64 årige ansat på deltid. I 2012 var det lige under 19 pct. Det fremgår af figur 3, som viser andelen af de 15-64 årige, der arbejder på deltid.

Det er især kvinderne, der arbejder på deltid i Tyskland. Ca. 45 pct. af de beskæftigede kvinder i Tyskland arbejder i dag på deltid.

Figur 3. Stigning i omfanget af deltidsarbejde i Tyskland

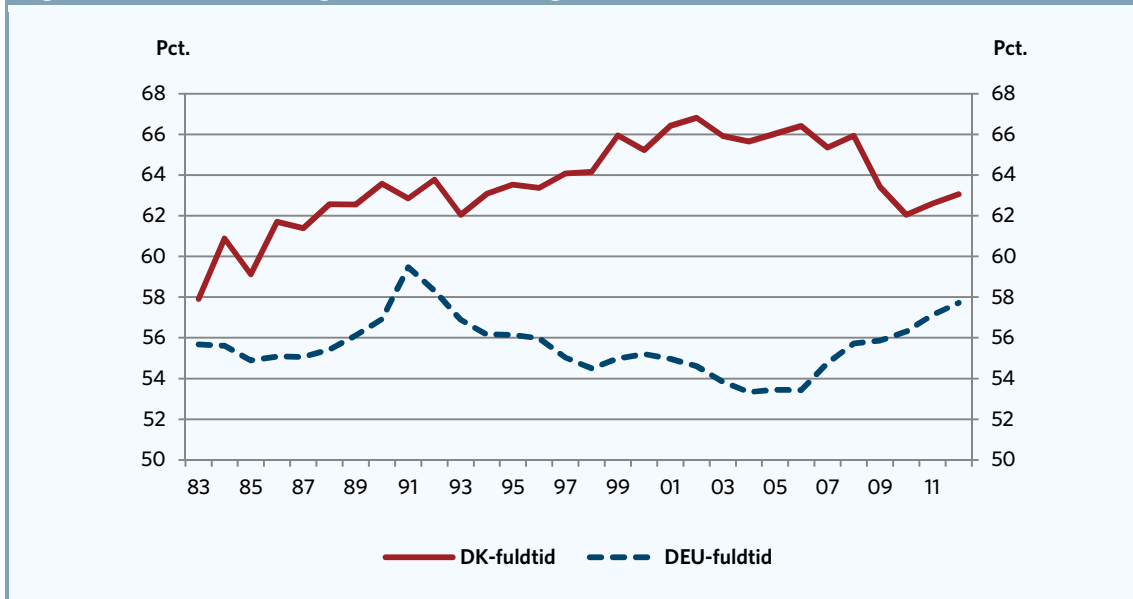
Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

I forhold til beskæftigelsesfrekvensen for de 15-64 årige er det også værd at bemærke, at de unge herhjemme under 25 år i stort omfang har mistet tilknytningen til arbejdsmarkedet under krisen.

Ser man bort fra de unge under 25 år, og i stedet betragter den del af arbejdsstyrken, der er mellem 25-64 år, kan man se, at andelen af 25-64 årige, som er i fuldtidsbeskæftigelse faktisk er større i Danmark end i Tyskland. Det fremgår af figur 4.

Den stigende tyske beskæftigelsesfrekvens dækker altså dels over en stærk vækst i deltidsbeskæftigelsen, dels over at de helt unge i Danmark har været hårdere ramt af krisen end i Tyskland.

Figur 4. Andel af 25-64 årige i fuldtidsbeskæftigelse

Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Det tyske arbejdsmarked ser på overfladen - med hensyn til arbejdsløsheden og beskæftigelsesfrekvensen - meget flot og sundt ud.

Men fra en lav arbejdsløshed og en høj beskæftigelsesfrekvens (som i øvrigt dækker over et stort antal deltidsbeskæftigede), er der langt til at konkludere, at Hartz-reformer med stærkt reducerede dagpengeperioder og lavtlønnede minijobs har fået skabt et bedre arbejdsmarked end det danske.

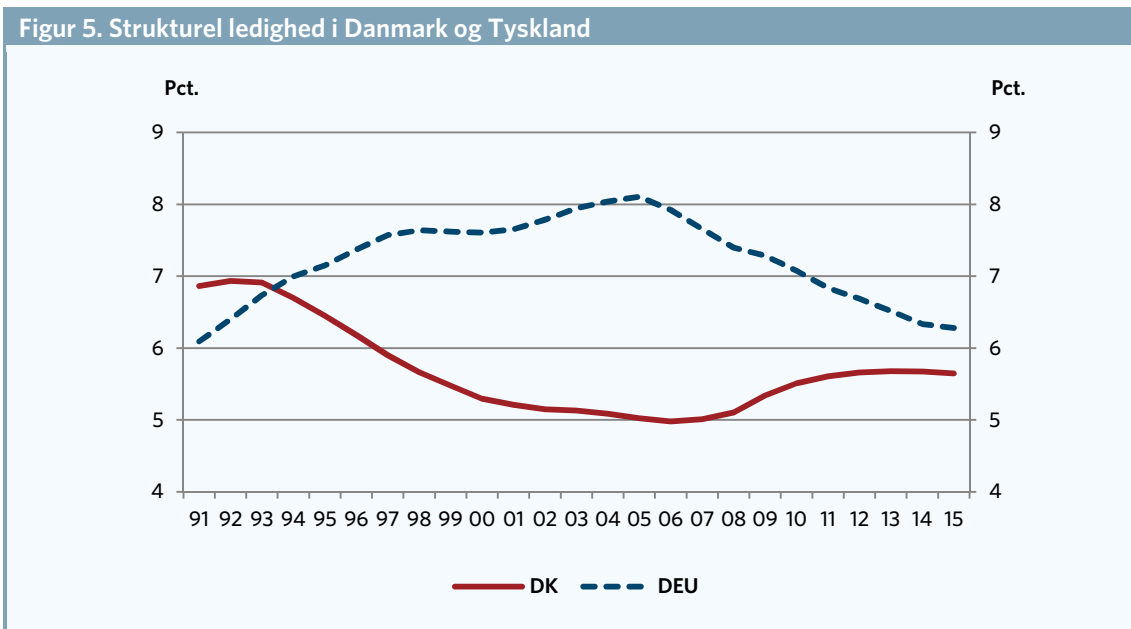
At Tyskland lige nu klarer sig rigtig godt i diverse statistikker, skal i høj grad ses i sammenhæng med, at de er sluppet væsentligt bedre gennem krisen end Danmark. Dykker man ned i nogle af de mere bagvedliggende arbejdsmarkedsindikatorer - så som strukturel arbejdsløshed, langtidsledighed og arbejdsmarkedets fleksibilitet - så ser det danske arbejdsmarked faktisk ud til at være sundere end det tyske.

Det danske arbejdsmarked er grundlæggende sundt - trods krisen

Danmark og Tyskland har gennemgået meget forskellige faser op gennem 90'erne og 00'erne. Tyskland havde efter genforeningen nogle relativt hårde år, mens arbejdsløsheden herhjemme faldt gennem 90'erne og frem til krisens udbrud i 2008. Efter krisen er arbejdsløsheden herhjemme vokset, mens Tyskland stort set ikke har været ramt af krisen.

Hvis man derfor skal vurdere, om det tyske arbejdsmarked grundlæggende er sundere end f.eks. det danske, kan sammenligninger af den faktiske arbejdsløshed el. lign. ikke anvendes. Man er i stedet nødt til at se på, hvad arbejdsløsheden i Tyskland og Danmark ville have været i en normal konjunktursituation.

Den strukturelle ledighed måler netop arbejdsløsheden i en normal konjunktursituation. OECD beregner strukturelle ledighedsniveauer for de enkelte OECD-lande. Disse strukturelle ledighedsniveauer er vist i figur 5 for Danmark og Tyskland.

Kilde: AE på baggrund af OECD.

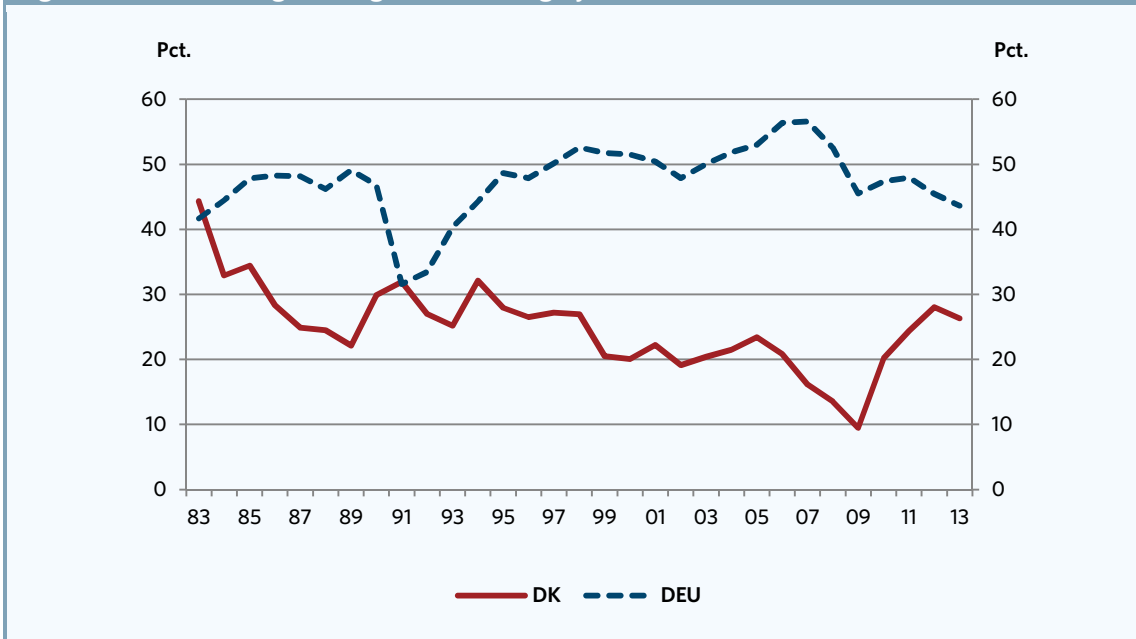
Som det fremgår af figur 5, har den strukturelle ledighed i Danmark op gennem 90'erne og 00'erne været lavere end i Tyskland. Og det er den stadig i dag. I 2012 var den strukturelle ledighed i Danmark således 5,7 pct., mens den var 6,7 pct. i Tyskland.

I en normal konjunktursituation vil Tyskland således have en højere arbejdsløshed end Danmark. Det indikerer, at de underliggende strukturer på det danske arbejdsmarked faktisk er bedre end på det tyske arbejdsmarked.

Flere langtidsledige i Tyskland

En anden indikation af, at de underliggende strukturer på det tyske arbejdsmarked ikke umiddelbart er bedre end på det danske arbejdsmarked er, at Tyskland har en forholdsvis "tung arbejdsløshed". Andelen af de ledige i Tyskland, som er langtidsledige, er nemlig markant højere end i Danmark.

Figur 6. Andelen af langtidsledige i Danmark og Tyskland

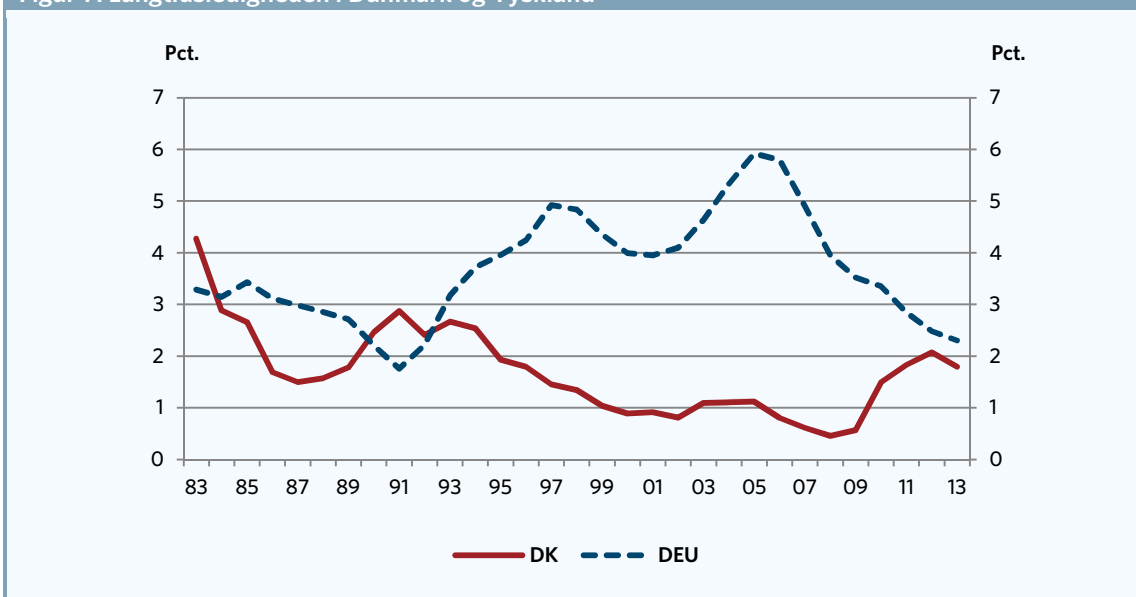

Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014. 2013 er baseret på de tre første kvartaler af 2013.
 Kilde: AE på baggrund af OECD.

I 2012 var andelen af ledige, som havde været ledige i et år eller mere, på 45 pct., mens den tilsvarende andel i Danmark kun var 28 pct. Historisk har Tyskland også haft en højere andel af langtidsledige end i Danmark. Det fremgår af figur 6.

Det ses, at efter Hartz-reformerne, hvor ledigheden faldt markant i Tyskland, er der også gjort et stærkt indhug i andelen af langtidsledige. Den tyske langtidsledighed ligger dog fortsat ca. ½ pct. point over den danske langtidsledighed, når man måler langtidsledigheden i pct. af arbejdsstyrken. Det fremgår af figur 7.

Figur 7. Langtidsledigheden i Danmark og Tyskland

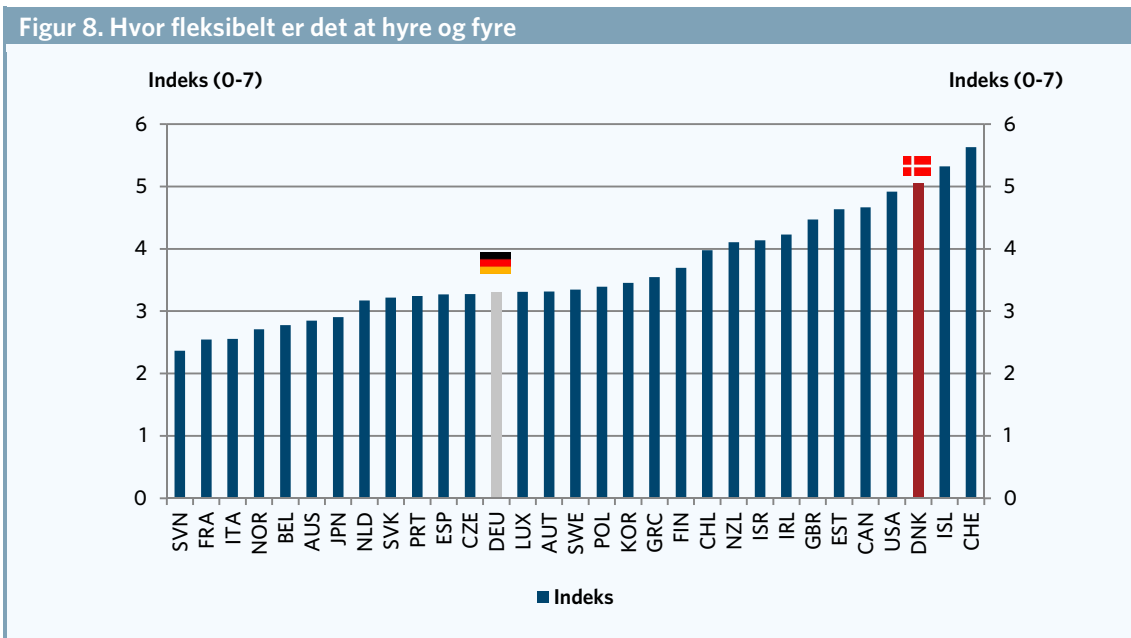
Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014. 2013 er baseret på de tre første kvartaler af 2013.
 Kilde: AE på baggrund af OECD.

Det danske arbejdsmarked er mere dynamisk og fleksibelt end det tyske

Én af grundene til, at arbejdsløsheden herhjemme ikke er så tung, og andelen af langtidsledige er relativt lav i Danmark i forhold til Tyskland, er formentlig, at vi i Danmark har et mere dynamisk og fleksibelt arbejdsmarked.

Iflg. World Economic Forum (WEF) har Danmark det 3. mest fleksible arbejdsmarked i OECD i forhold til at ansætte og fyre medarbejdere. Danmark er kun overgået af Schweiz og Island. Det fremgår af figur 8, som viser det indeks WEF har beregnet, over hvor fleksibelt det er at hyre og fyre på det danske arbejdsmarked. Indekset går fra 0-7, hvor 7 er mest fleksibelt.

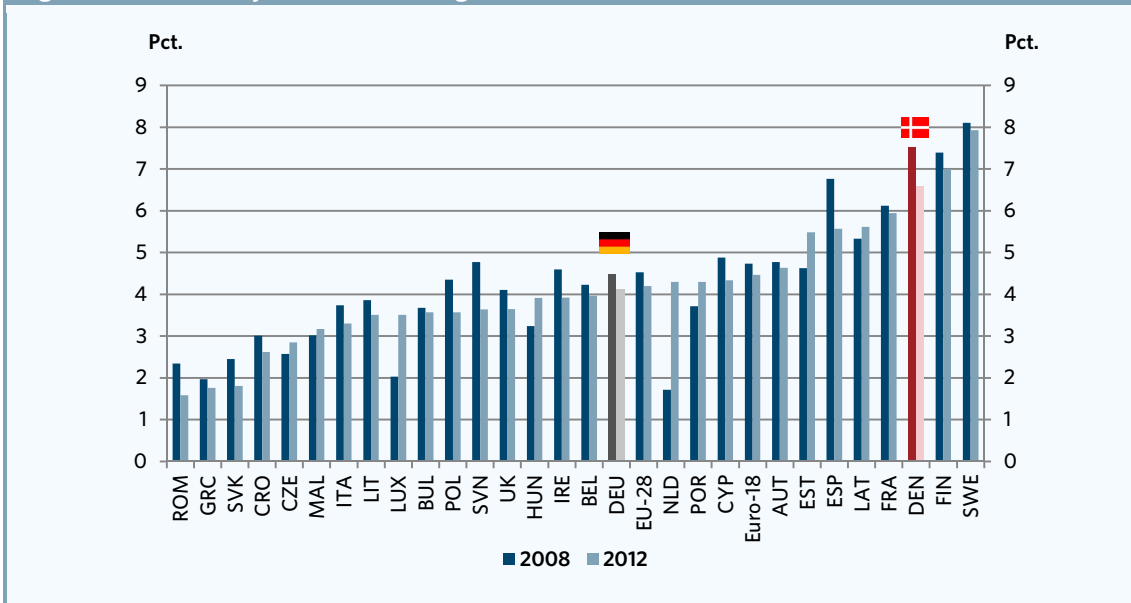
Tyskland har, som det fremgår af figuren, et markant mindre fleksibelt arbejdsmarked end Danmark. Andre undersøgelser fra fx OECD viser også, at Danmark har et mere fleksibelt arbejdsmarked end Tyskland – selvom Danmarks placering her ikke er ligeså god som placeringen i figur 8.

Kilde: AE på baggrund af World Economic Forum.

Samtidig med at det danske arbejdsmarked er mere fleksibelt end det tyske arbejdsmarked, er der også flere jobåbninger på det danske arbejdsmarked, som potentielt kan komme de arbejdsløse til gode. Det fremgår af figur 9, som viser andelen af de beskæftigede, der har været ansat i mindre end tre måneder. Selvom andelen af nyansatte er faldet i Danmark i løbet af krisen, er fortsat 6,5 pct. af de beskæftigede nyansatte, mens det i Tyskland kun er lidt over 4 pct.

Figur 9. Andelen af nyansatte beskæftigede

Anm.: Redaktionen afsluttet 04-03-2014.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Reformer skal ikke diskuteres på falske præmisser

Når vi i den kommende tid skal diskutere beskæftigelsesreform, er det vigtigt, at vi er opmærksomme på, at den danske arbejdsmarkedsmodel grundlæggende klarer sig godt.

AE hilser en kommende beskæftigelsesreform velkommen, men det er meget afgørende, når vi diskuterer reformer herhjemme, at vi ikke kommer til at idealisere det tyske arbejdsmarked på falske præmisser. De pæne tyske arbejdsmarkedstal fortæller ikke hele historien om det tyske arbejdsmarked.

Selv om det tyske arbejdsmarked på overfladen ser ud til at fungere bedre end det danske, peger flere forhold – den strukturelle ledighed, langtidsledigheden og den udbredte brug af deltidsarbejde i Tyskland – på det modsatte. Nemlig, at det danske arbejdsmarked underliggende er sundere end det tyske arbejdsmarked.

Tyskland er dog kommet væsentligt bedre igennem krisen end Danmark. En vigtig lærdom fra de tyske økonomi- og arbejdsmarkedstal er, at oppustede boligpriser og en ekspansiv finanspolitik i en højkonjunktur er en dårlig idé. Det giver nemlig økonomiske tømmermænd i en krisetid, hvilket smitter af på bl.a. ledigheden og beskæftigelsesfrekvensen.

Bilag 1. De tyske 'Harz-reformer'

Boks 1. Kort beskrivelse af de tyske Harz-reformer

Harz-reformerne, der blev gennemført i årene 2003-2005, kan inddeles i fire punkter: Aktiv arbejdsmarkedspolitik, ledighedskompensation, fleksibilitet og beskyttelse i ansættelsen samt effektivisering af arbejdsformidlingen.

Aktiv arbejdsmarkedspolitik

Skærpede rådighedsforpligtigelser

- Skærpet forpligtigelse til at registrere sig som jobsøgende og krav om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet (Hartz I).
- Ledige skal acceptere ethvert tilbud om "rimeligt" arbejde, og definitionen heraf blev gjort bredere – bl.a. med større krav til geografisk mobilitet (Hartz I).
- Skærpede og mere fleksible sanktionsformer over for ledige, der ikke samarbejder med arbejdsformidlingen (Hartz I).

Aktivering

- 1-2 euro-job indføres for kontanthjælpsmodtagere, der får 1-2 euro i timen for aktiveringen i tillæg til kontanthjælpen (ALG II).

Støttet beskæftigelse

- Tilskud til ledige, der etablerer egen virksomhed (ich-AG, Hartz II).
- Indtægtsgrænse for mini-job – støttede job, hvor den ansatte er fritaget fra at betale skat og socialforsikringsbidrag – hæves fra 325 til 400 euro, og det ugentlige timemaksimum på 15 timer fjernes (Hartz II).
- Der oprettes medi-job – støttede job til en månedsløn på 400-800 euro, hvor fritagelse fra skat og socialsikringsbidrag gradvist aftrappes (Hartz II).

Ledighedskompensation

- Ledighedskompensationen reduceres især for langtidsledige. Det skyldes bl.a., at det tidligere mellemtrin mellem dagpengesatsen og kontanthjælpen afskaffes (Harz IV) .
- Dagpengeperioden forkortes fra 26 måneder til 12 måneder for ledige under 54 år og fra 32 måneder til 18 måneder for de 55-64 årige (2006)
- ALG II til hjemmeboende unge under 25 år reduceres fra fuld takst (2006).

Fleksibilitet og beskyttelse i ansættelsen

- Regler vedr. vikararbejde dereguleres, herunder bortfald af genansættelsesforbud og loftet for ansættelseslængden (Hartz I).
- Betingelserne for midlertidige ansættelser dereguleres bl.a. ved at afskaffe begrænsninger for forlængelser af midlertidige kontrakter og længden af midlertidige ansættelser (løbende proces siden slutningen af 1990'erne).

Effektivisering af arbejdsformidlingen

- Koordinationen i jobformidlingsprocessen styrkes gennem omstruktureringer (Hartz III).
- Organisationsstrukturen i arbejdsformidlingen moderniseres.
- Individuelle mål for de enkelte jobcentre konkretiseres, og centrene blev givet større frihed i forhold til at nå målene.
- Individuel handlingsplan, som specificerer tilbud og krav til den jobsøgende og jobtræning, kræves.
- Konkurrencen i jobformidlingsservice styrkes bl.a. ved, at ledige, der ikke finder job via den offentlige arbejdsformidling, kan benytte private jobformidlingsselskaber. Disse modtager en bonus for hver ledig, de hjælper i arbejde.
- Der blev indført statsstøtte til, at vikarbureauer kan ansætte ledige.

Kilde: Gengivet oversigt udarbejdet af Nationalbanken, Kvartalsoversigt 3. kv. 2012, del 1.